

AMERİKAN BASININDA İZMİR ŞEHRİNİN YUNANİSTAN TARAFINDAN İŞGALI

THE OCCUPATION OF THE CITY OF IZMIR BY GREECE IN THE AMERICAN PRESS

Sezen KARABULUT*

Özet

Bu makalede, İzmir'in 15 Mayıs 1919 tarihinde Yunanlılar tarafından işgalinden önceki ve hemen sonrasındaki gelişmelerin Amerikan basınına yansımaları değerlendirilecektir. Böylece uluslararası bir gelişme, yine uluslararası bir kaynak grubundan yola çıkarak değerlendirilmeye çalışılacaktır. İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali, yaklaşık olarak üç yıl dört ay boyunca sürmüştür. Ancak tüm bu sürecin değerlendirilmesi, makalenin boyutunu aşacağı için gelişmeler, işgalden sonraki birkaç ay boyunca takip edilecektir.

Anahtar Kelimeler: *İzmir'in İşgali, Amerikan Basını, Wilson Prensipleri, Yunanistan, Rum toplumu.*

Abstract

This article evaluates the reflections of the developments before and shortly after the occupation of Izmir on 15 May 1919 by the Greeks in the American press. Thus, an international development will be tried to be evaluated from an international resources group as well. The invasion of Izmir by the Greeks lasted approximately three years and four months. However, as the evaluation of the whole process will exceed the size of this article, the developments will be followed during a few months after the occupation.

Key words: *Occupation of Izmir, American Press, Wilson Principles, Greece, Greek Society.*

A-Giriş

İzmir şehrinin uluslararası alanda görülen önemi, 19. yüzyıl içerisinde bu şehrin kozmopolit bir liman şehri olarak öne çıkmasıyla doğrudan ilgilidir. Bu tarihten önce de İzmir, ticari yükselişler ve düşüşler yaşasa da bir liman şehri olarak önemini her daim korumayı başarmıştır. Ancak bu dönemde şehrin yükselişi, kuşkusuz ki Osmanlı Devleti'nin en önemli ihraç limanlarından bir tanesi olması nedeniyle gerçekleşmiştir. İzmir'i, art alanıyla birlikte yekpare bir bütün olarak ticari üs durumuna getiren gelişmeler, 19. Yüzyıl içerisinde bilhassa İngilizler tarafından bölgede gerçekleşen yatırımlar ve bunun sonucunda liman ve demiryollarının inşasıyla gerçekleşmiştir. Zengin ve bereketli art alanıyla İzmir şehri, 19. yüzyıl boyunca gelişen İngiliz sanayisinin çarklarını döndürecek türde hammaddeler olan tütün, incir, üzüm, pamuk gibi bir takım mamullerin üretimi için çok önemli bir merkez durumuna yükselmiştir. Kısaca İzmir, 20. yüzyıl başlarında Osmanlı şehirleri içerisinde gerek işlek limanı, gerekse de bu limanın sağladığı çok kültürlülük,

* Dr., Pamukkale Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi, Kınıklı Yerleşkesi/ DENİZLİ

zenginlik ve dinamizm gibi unsurlar sayesinde ön plana çıkmayı başarmıştır¹.

Henüz o tarihlerde İzmir şehrinin ismi Yunanistan ile anılmasa da bu küçük ülke, gerek Avrupa gerek dünya siyasetine de etkili bir ülke olarak hızla yükselişe geçecektir. Öyle ki 1830 yılında bağımsız bir devlet olarak ortaya çıkan Yunanistan, kısa sürede kurulduğu Mora Yarımadasının dışına çıkacak, Teselya, Makedonya, Girit ve diğer Ege adalarında hâkimiyet kurarak genişlemeci bir siyaset izleyecektir.

Bu makalede amaçlanan, İzmir kentinin işgal hadisenin ne şekilde gerçekleştiği ve sonrasındaki gelişmelerin seyrinin ne yönde olduğunu belirlemek değildir. Çünkü bu konuyla ilgili yeteri kadar geniş bir literatür zaten vardır. Ancak Birinci Dünya Savaşı ve sonrasındaki düzene etki eden ve o tarihlerde dünyanın geri kalanının henüz yenice büyük bir güç olarak kabul ettiği Birleşik Devletler basınının konuya nasıl yaklaştığını göstermek ve bununla birlikte bu ülke kamuoyunun Milli Mücadelenin önemli bir safhası olan İzmir'in işgali meselesine yaklaşımını tespit etmek, konuyla ilgili yeni bilgiler sunacaktır². Bilindiği üzere Birleşik Devletler, savaş sırasında yayınladığı Wilson Prensipleri (14 Points)³ ile sadece Avrupa Devletleri'ni değil, sonraları Milli Mücadele saflarına katılacak bir çok Türk aydınını da etkilemiş ve onların Wilson Prensipleri isimli bir cemiyet kurarak Amerikan yardım ve hatta mandasını tartışmalarına yol açmıştır. Bu nedenle çalışma boyunca İzmir'in işgaliyle ilgili zaten malum olan bilgilerden ziyade Amerikan basını yoluyla elde edilen bir takım yeni bilgilere yer verilmeye çalışılacaktır.

B-İzmir'in İşgalinden Önce, İzmir Meselesinin Amerikan Basınında Ele Alınışı

Osmanlı Devleti'nin 1918 yılının 30 Ekiminde Mondros Ateşkes Antlaşmasını imzalamasıyla birlikte topraklarının nasıl pay edileceği problemi, güncel bir sorun haline gelmiştir. O ana dek bu husustaki aktörlerden bir tanesi olmayan Yunanistan'ın devreye girişi ise, Paris Barış Konferansı ile birlikte gerçekleşmiştir. Birinci Dünya Savaşı yılları içerisinde gerçekleşen gizli antlaşmalara göre bu bölge İtalyanlar tarafından işgal edilecek ve çıkar sahası olarak belirlenecek şekilde kararlar alınsa da, Yunanistan'ın bölgeye yönelik çıkarları İngiliz siyasetiyle örtüşünce burayı işgal etme işi, Yunanistan'ın olmuştur. Paris Barış Konferansına gayet hazırlıklı ve ihtiraslı bir şekilde katılan Yunan Başbakanı Venizelos, etkili bir siyasetçi ve İngilizlerin de desteğini almış olmasının sonucunda, bir takım verilerde Ege Adalarını da Batı Anadolu'nun uzantısı göstererek bölgeyi işgal etme hakkını, Rum nüfusu kollamak maksadıyla da olsa elde edebilmiştir.

Bu gelişmeler karşısında Osmanlı hükümetinin tepkisi, bölgenin işgal edilmeyeceği yönünde halkı telkin etme yönünde olmuştur. Ancak işgal 15 Mayıs 1919 tarihinde gerçekleştikten sonra ortaya çıkan çok sayıda miting ve protesto eylemini de, kendi çıkarlarına zarar geleceği endişesiyle takip etmiş hatta bunlardan bir kısmını yasaklamıştır. İzmir Valisi Kambur İzzet Paşa ile 17. Kolordu Komutanı Ali Nadir Paşa'nın tutumları da olaylara karşı tepkisiz kalma şeklindedir⁴.

1 Bkz. Rauf Beyru, *19. Yüzyılda İzmir Kenti*, Literatür Yayıncılık, İstanbul, 2011.

2 Orhan Duru'nun, *Amerikan Gizli Belgeleriyle Türkiye'nin Kurtuluş Yılları* isimli bir araştırma eseri vardır. Ancak bu eserdeki bilgiler yazarın kendisinin de ifade ettiği gibi, Türkiye'de görev yapmış Amerikan temsilcilerinin gönderdikleri telgraflar, raporlar ve istihbarat raporlarından oluşmaktadır. Bkz. Orhan Duru, *Amerikan Gizli Belgeleriyle Türkiye'nin Kurtuluş Yılları*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2001.

3 14 Madde ve Amerikan Başkanı Wilson ile ilgili olarak yazılmış bir biyografi; Alexander L. George, Juliette L. George, *Woodrow Wilson and Colonel House*, Dover Publication, New York, 1964.

4 Yaşar Aksoy, *Bir Kent, Bir İnsan, İzmir'in Son Yüzyılı*, S. Ferit Eczacıbaşı'nın Yaşamı ve Anıları, Dr. Nejat F.

Ayın 19'undan itibaren bilhassa İstanbul'da tertiplenen mitingler ve bunlar içerisinde 23 Mayıs'ta gerçekleşen Sultanahmet mitingi, yaklaşık iki yüz bin kişinin katıldığı muazzam bir kalabalığa ve gösteriye sahne olmuştur. Bu nedenle olsa gerek, bir takım endişelere kapılan hükümet, 25 Mayıs'ta Beşiktaş ve Beyazıt'ta gerçekleşecek olan mitingleri iptal etmiştir⁵.

Yine de İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edilmesine yönelik tepkiler hükümet dışı odaklarda yoğun olarak görülmüştür. Henüz daha çok erken bir tarihte, 1918 yılının Kasım ayında şehrin işgal söylentileri karşısında bir takım tertipler ortaya çıkmaya başlamış, Aralık ayında ise İzmir Müdafaa-i Hukuk-u Osmaniye Cemiyeti adıyla bir savunma cemiyetinin kurulduğu görülmüştür⁶. Bu cemiyet, şehrin işgal olasılığına karşı kamuoyunu bilinçlendirmek ve İtilaf Devletleri nezdinde faaliyet yürüterek bu olasılığı ortadan kaldırmak amacıyla derhal çalışmalara başlamıştır. Bunun dışında Türk Ocağı, Halka Doğru Cemiyeti, Redd-i İlhak Heyet-i Milliyesi gibi birçok kuruluş bu yönde faaliyet göstereceklerdir⁷.

İzmir'in işgali, yalnızca İzmir ve İstanbul'da değil, Osmanlı Devleti'nin birçok merkezinde de o ana dek görülmeyen türde tepkilere yol açmıştır. Bu tepkilerin ortaya çıkışında şüphesiz şehrin, uzun yıllar Osmanlı tabiiyetinde kalan bir toplum olan Yunanlılar tarafından işgal ediliyor olması yatmaktadır. Öyle ki Balkan Savaşları sırasında birçok bölge, nüfus yoğunluğu Yunanlılardan yana olmasa da, kaybedilmiş ve bu gelişmelerin yarattığı öfke ve kaygı seli, o dönem içerisinde Türk toplumunda hala canlı kalmıştır. İzmir'in de benzer süreçler sonucunda elden çıkma ihtimali, üstelik bu kez Yunanlıların Anadolu topraklarını işgale başlamış olması Anadolu'daki Türk toplumunda benzeri görülmemiş bir öfke seli yaratmıştır. Üstelik Yunanlıların İzmir'le sınırlı kalmayarak işgal bölgesini kısa sürede Aydın, Manisa ve civarına yönelik olarak genişletmeleri bu kaygı ve öfke düzeyini daha da arttıracaktır.

Amerika Birleşik Devletleri, Birinci Dünya Savaşı'na 1917 yılında katılmış olmakla birlikte, müttefiklerinin aksine toprak kazanma iddia ve amacında olmamış, aksine savaş sonrası düzenin oluşumunda, bu yöndeki gelişmeleri kısıtlayıcı bir tutum içerisine girmiştir. 1918 yılının 8 Ocak ayında Amerikan Başkanı Woodrow Wilson'un, Amerikan kongresinde yaptığı konuşmada bahsettiği 14 ilke, savaş sonrası düzenin şekillenmesinde önemli bir etkiye sahip olacaktır. Bu nedenle Yunanistan'ın İzmir ve civarına yönelik işgal faaliyeti ve bunun Amerikan basınında ele alınış biçimi, gerek savaş sonrası dönemde Birleşik Amerika'nın dünya siyasetindeki etkinlik düzeyi hesaplandığında, gerekse de diğer İtilaf Devletlerinden farklı bir tutum izlemesi nispetinde önemli görülmektedir.

Yunanistan'ın İzmir ve civarını işgalinden önce bölge ile ilgili gelişmelerin Amerikan basını tarafından dikkatle takip edildiği ve sütunlarına taşındığı görülmektedir. Bilindiği gibi Yunanlılar, bölgedeki Rumların yaşam güvencelerinden mahrum kaldıkları gerekçesiyle ve bölge nüfusunu Rumlardan yana göstererek İzmir şehrine yönelik işgal hakkı elde etmişlerdi. Amerikan basınında da, ateşkes

Eczacıbaşı Vakfı Yayınları, İstanbul, 1986, s. 154.

5 Sina Akşin, İstanbul Hükümetleri ve Milli Mücadele-I, Mutlakiyete Dönüş 1918-1919, 3. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2010, s. 276.

6 Nail Morali, Mütarekede İzmir, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, İzmir, 2002, s. 150.

7 Engin Berber, Bir İzmir Kâbusu, Mütareke ve İşgal Dönemi Üzerine Yazılar, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, İzmir, 2002, s. 40-68.

antlaşması sonrası bölgeye yönelik ilginin gelişmesi, bu tip havadisler nedeniyle olmuştur. Aynı kaynaktan alındığı düşünülebilecek bir habere göre İzmir'in Buca semtinde Türkler, yaklaşık elli kadar Rum'un ölümüne yol açmışlardır. Bu haberin yer bulduğu her iki gazetede de konunun çok benzer tasvirlerle sunulması ve yaklaşık diye nitelenen kişi sayısını da ortak bir şekilde elli olarak verilmesi, bu haberin mahrecinin aynı olabileceğini düşündürmektedir⁸.

Bahse konu olay ise sütunlara şu şekilde taşınmıştır; İzmir yakınlarındaki Buca'da tarladan dönen Yunan köylülerden oluşan bir grup Türkler tarafından saldırıya uğramıştır. Bu olay sonucunda başları kesilmiş ve kısmen yanmış elli ceset bulunmuştur. Ancak bölge üzerindeki havadisler bununla da sınırlı kalmamış, yine ortak bir üslupla ve aynı bilgilere yer vericesine Türklerin, asker ve sivillerden oluşan bir grup halinde bölgeyi istila etmekte oldukları, bu esnada insanları öldürüp (Rumlar kastedilerek) yağmada buldukları dile getirilmiştir. İzmir'in işgalinden yaklaşık iki ay önce çıkan bu tip haberler, adeta Yunanistan'ın bölgeye yönelik işgaline zemin hazırlayıcı niteliktedir.

Bununla birlikte Amerikan hükümetinin İzmir'in Yunanistan tarafından işgali konusunda nasıl bir politika takip ettiği de Amerikan basınında yer bulmuştur. Bilindiği gibi İzmir'in işgal kararı Paris Barış Konferansında verilmiş ve burada Amerikan delegesinin de bulunduğu Dörtler Komisyonu (İngiltere, Fransa, Birleşik Devletler ve İtalya) konferansa hâkim olmuşlardır. Nitekim Mart ayı başında İzmir'in Yunanistan'a verileceğine dair fikirler ortaya çıkmaya başlamış, bu da okuyucuya duyurulmuştur. Bu haberde dikkati çeken husus, Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılmasına karar verildiği yönündeydi. Buna göre İmparatorluk hepten yıkılacak, İstanbul ve Boğazlar uluslararasılaştırılacak, Anadolu'nun merkezinde bir Türk devletinin oluşumu ile tüm ulusların Türk yönetiminden ayrılması sağlanacaktı⁹.

Bu plan, Amerikan kamuoyunda ciddi biçimde ele alınmış olacak ki, İzmir'in işgalini takip eden birkaç gün içerisinde Türkiye'nin nasıl pay edileceğine yönelik yeni haberler yapılmıştır. Buna göre, Türkler kesin bir biçimde Trakya, İstanbul ve Boğazlar bölgesinden atılacak, yeni başkent Bursa veya Konya'ya taşınacaktır. Trakya'nın bir kısmı Yunanistan'a verilecek, geri kalanı ise İstanbul dâhil olmak üzere Milletler Cemiyeti'nin mandaterliğinde Birleşik Devletlere teslim edilecektir. Ayrıca yine Birleşik Devletlerin mandaterliğinde Doğu'daki altı vilayette bir Ermenistan'ın kurulacağı, Antalya'nın İtalya'ya, Suriye'nin Fransa'ya, Mezopotamya (Irak) ve Filistin'in İngiltere'ye, Arabistan'ın ise Hicaz bölge yönetimine verileceği belirtilmiştir. ABD'nin çıkarlarının sorgulandığı bu haberde İngiltere, Fransa, İtalya ya da Yunanistan'ın ilgisini çekmeyen ve verimsiz ve yoksul bir ülke olarak tanımlanan Ermenistan'ın mandaterliği sorgulanmıştır. Ermenistan'ın eline ilk başta savaş, açlık, yoksulluk ve borçlardan başka bir şey geçmeyecektir. Amerikan gençlerinden oluşan bir ordu milyonlarca Rus Bolşevigi, Tatar'ı, Türk'ü, Laz'ı, Arap'ı, Kızılbaş, Yezidi'yi, Fellah'ı ve Ermenistan'ın diğer doğal düşmanlarını öldürdüğü takdirde belki o zaman Ermenistan için yeni bir dönem başlayabilecektir denerek düşünülen bu işin Amerikan çıkarlarına uygun olmadığı dile getirilmiştir. Yazının sonunda ise hükümet uyarılarak, Birleşik Devletlerin Ermenistan'ın sorumluluğunu üstlendiği takdirde, Bolşevikler ve yukarıda sayılan

8 "Türkler Yunanlıların Başlarını Kesti", Washington Post, 21 Mart 1919 ve "İzmir Bölgesindeki Yunanlılar Saldırıya Uğradı", Christian Science Monitor, 22 Mart 1919.

9 "Yunanistan Anadolu'nun Bir Kısmını Kontrolü Altına Alacak", The New York Times, 3 Mart 1919.

diğer gruplarla gerçek bir savaşa hazırlıklı olunmasına dikkat çekilmiştir¹⁰.

Ancak ilerleyen günlerde Amerikan delegelerinin bu konudaki tutumlarının farklı şekilde belirdiği görülmüştü. Yunan bölgesel taleplerini ele alan konferans komisyonu raporunun, Yunanistan'a bırakılması gereken yerler konusunda hemfikir olmadığı ortaya çıktı. Bu noktada Amerikan delegelerinin itirazları belirmişti. Komisyonun çoğunun İzmir şehrinin büyük bir Yunan nüfusu barındırdığı ve Ege Denizi'nin diğer tarafında olduğu için Yunanistan'a verilmesine taraftar olduğu ancak Amerikalıların, şehrin Anadolu iç bölgesi için bir çıkış noktası niteliğinde olduğu ve art alanındaki geniş ticari alan için vazgeçilmez bir noktada olduğunu düşünmekteydiler. Bu nedenle İzmir'in Anadolu'dan ayrılıp bir başka devletin yönetimine verilmesi uygun görülmemekteydi¹¹.

Görüldüğü üzere Amerikan delegeleri ve kamuoyu, İzmir'in Yunanlılara verilmesi noktasında Müttefiklerinden bir nebze olsun ayrılabilmişlerdir.

C-İzmir'in Yunanlılar Tarafından İşgali ve Amerikan Basınındaki Yansımaları

Bununla birlikte bilindiği gibi İzmir, 15 Mayıs 1919 tarihinde Yunanlılar tarafından işgal edilmiştir. İşgal sırasında Müttefiklere ait donanmanın İzmir ve civarındaki limanlarda olduğu düşünülürse bu hareketin tüm Müttefiklerce onaylandığı ortadadır. İzmir'in işgaline yönelik ilk haberler çok geçmeden Amerikan basınına düşmüştür. Hayli detaya yer verilen işgal konusunda ilk bilgilerin yalın bir şekilde kamuoyuna sunulduğu görülmekte, Yunan işgal kuvvetlerinin genel durumu hakkında bilgi verilmektedir. Ancak burada şu durumu belirtmek gerekir ki, her gazetenin konuya yaklaşımı farklı çerçevede gerçekleşmiştir. İşgal ile ilgili ilk haberlere göre, ağır silahlarla donatılmış bir Yunan bölüğü, 15 Mayıs tarihinde İzmir'de karaya ayak basmıştır. Bu esnada İzmir'e gelen iki zırhlıdan bir tanesinin önceden Amerikan savaş gemisi Idaho olduğu belirtilmiştir¹².

Birkaç gün içerisinde konunun daha da netlik kazanması ile birlikte siyasi ve askeri gelişmeler ve ülkelerin tutumu ile ilgili yaklaşımlar da okuyucuya duyurulmuştur. Bilindiği üzere İzmir'in işgali sırasında yalnız Yunan işgal kuvvetleri değil, Müttefiklere ait savaş gemileri de şehre gelmişlerdir. Buna yönelik bir haberde Yunanlıların bir savaş gemisi ile beş gambotu, İtalyanların ise beş büyük savaş gemisinin İzmir'de olduğundan bahsedilmiştir. Bu esnada Birleşik Devletler deniz kuvvetlerine ait Arizona savaş gemisi ile dört destroyer de İzmir'e gelmiştir. Bu kuvvetler Karadeniz ve Adriyatik'ten geldikleri gibi Selanik'te toplanmışlardır¹³. İşgalin hemen ardından ülkelerin konuya yaklaşımları da az çok netlik kazanmış gibi görünmektedir. Şehirde Yunan ve İtalyan donanmalarının dışında İngiliz, Fransız ve Amerikan donanmasının da oluşu, işgalin ne derece önemli olduğunu gösterir niteliktedir. İşgal sonrası için, İngiltere ve Fransa'nın Yunanistan'ın İzmir'de idari bir manda yönetimi kurması konusunda anlaşmalarını, İtalyanların tutumlarının ise henüz açıklanmadığını ancak işgalden kısa bir süre önce Antalya'ya asker çıkarmaları ve İzmir'deki bir İtalyan filosunun varlığı, İtalya'nın Anadolu'daki çıkarlarını korumaya çalışacağı şeklinde yorumlanmıştır¹⁴.

10 "Amerika'nın Türkiye Payı", Washington Post, 18 Mayıs 1919.

11 "Yunan Talepleri İkiye Böldü, Amerikalılar İzmir'i Atina Hükümetine Vermekte İsteksiz", The New York Times, 14 Mart 1919.

12 "Yunan Kuvvetleri İzmir'i İşgal Ediyor", Christian Science Monitor, 16 Mayıs 1919.

13 "Müttefik Deniz ve Kara Kuvvetleri İzmir'de Toplandı", Chicago Daily Tribune, 17 Mayıs 1919.

14 "İzmir'deki Yunan Kuvvetleri Karaya Çıktı", Christian Science Monitor, 17 Mayıs 1919.

Bu döneme dair dikkat çekici haberlerden bir tanesi, Yunanistan'ın bölgede mandater bir yönetim kuracağına dair bilgilerin birçok gazetede yer bulması olmuştur. Washington Post'un Paris'teki özel bir muhabirinden elde ettiği bilgi bu yöndedir ve Müttefikler bu konuda anlaşmış görünmektedir. Üzerlerinde anlaşlıkları bir başka konu ise Türklerin Avrupa'dan çıkarılmaları ve barış antlaşmasının zorla da olsa kabul ettirilmesi olmuştur. Hatta İzmir'in işgalinin, bu şartlar gerçekleşene dek, ellerinde tutacakları bir güvence olacağı şeklinde yorumlar da yapılmaktadır.¹⁵

Konuyla ilgili olarak okuyucuya duyurulan bir başka gelişme ise, işgal hareketinin dünyakamuyundan nasıl karşılandığıdır. Elbette ki işgal gerçekleştiren Yunanistan'da bu durum sevinçle karşılanmış ve halk Atina'da sokaklara dökülmüştür¹⁶. Paris'te ise Osmanlı Devletinin sonunun bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Buna göre Osmanlı Devleti'nin nasıl paylaşılacağı da açıklanmıştır. İstanbul; Amerikan ve Yunan mandaterliği altında ikiye bölünecek, Amerikan mandasında bir Ermenistan kurulacak, İngiltere güney Mezopotamya ile Filistin'in mandaterliğini alacak, Suriye'nin kontrolü, bir ihtimalle Diyarbakır, Adana ve Anadolu yöresindeki bir takım bölgeler Fransız mandaterliğine bırakılırken, İtalya, Antalya bölgesini alacak ve başkentleri Konya ya da İstanbul'un güneydoğusundaki Bursa olacak olan Türklerin koruyucusu olacaktır¹⁷. Üstelik İngiltere, Fransa, ABD ve İtalya'dan oluşan Dörtler Konseyi'nin bu paylaşım ile ilgili olarak anlaşığı görülmektedir. Görüldüğü üzere henüz Osmanlı Devleti'ne barış antlaşması imzalanmamış olmakla birlikte, Paris'te devam eden konferansta ortaya çıkan taslak bu merkezdedir ve bu, imzalanacak olan Sevr Barış Antlaşması'na göre belirlenecek paylaşımlara çok benzemektedir. Şu halde 1919 yılı ilkbaharında dahi, Müttefiklerin Osmanlı Devleti üzerindeki tasavvurları bilinmekteyken, hala İngiltere veya Amerika gibi ülkelerden bir şeyler elde etmeyi beklemek, İstanbul hükümeti adına büyük bir siyasi yanlış gibi görünmektedir.

Gelişmeler baş döndürücü bir hızla yaşanırken, Amerikan kamuoyunu en çok ilgilendiren meseleler, İstanbul şehri ile kurulacak olan Ermenistan'ın mandaterliği meselesi olmuştur. İngiltere ve Fransa'nın, Amerika'nın mandaterlik meselesini üstlenmesi konusunda ısrarcı oldukları, Amerikan Temsilciler Kurulu'ndan bu yönde bir karar çıkması halinde konunun onay için derhal Kongre'ye sunulacağı belirtilmektedir¹⁸. Bu noktada İngiltere ve Fransa'nın ısrarcı olmalarının nedeni, İstanbul'u kendi aralarında paylaşırken yaşayacakları problemlerden dolayı, Avrupa'da yeniden bir savaşa yol açacak koşulların ortaya çıkması olarak görünmektedir. Bu nedenle Birleşik Devletlere, İstanbul için mandater olabilecek tek devlet gözüyle bakılmaktadır. Ancak Paris'te devam etmekte olan barış konferansının Amerikalı delegeleri mevcut şartlar altında ülkelerinin mandayı kabul etme istekliliğinden şüphe duyduklarını ifade etmekteydiler¹⁹.

15 "Donanma, İzmir'i Ele Geçirdi, Müttefiklere Ait Savaş Gemileri, Birliklerini Türk Limanına İndirdi", Washington Post, 17 Mayıs 1919.

16 "Müttefik Deniz ve Kara Kuvvetleri İzmir'de Toplantı", Chicago Daily Tribune, 17 Mayıs 1919.

17 "İkiye Ayrılacak", Washington Post, 18 Mayıs 1919.

18 "Türk İmparatorluğunun Sonu, Müttefik İşgali Çeşitli Mandaterlikler İçin Hazırlanıyor", Washington Post, 18 Mayıs 1919.

19 "Türkiye Büyük Problem, Birleşik Devletler Mandayı Kabul Etmediği Takdirde Avrupalılar Yeni Savaştan Korkuyor", Washington Post, 22 Mayıs 1919.

İzmir'in Yunanlılar tarafından işgalinin yanı sıra bölge civarında İtalyan işgali de hızla gelişmekteydi. Nitekim Yunanlıların İzmir'e ayak basmaları öncesi ve sonrasında birçok yerleşim yeri, süratli bir şekilde İtalyan işgali altına girmişti. Nitekim 27 ve 28 Mayıs tarihli gazetelerde, İtalyanların Söke'yi işgal etmeleri ve bunun yarattığı siyasi gerilimden bahseden haberler yer almaktaydı. İtalyanların bu hareketi, Osmanlı hükümetinin barış konferansı nezdinde konuyu protesto etmesine yol açmış²⁰, aynı protestoda Yunanlıların İzmir'e asker çıkarmalarının, ortak Müttefik işgaline göre daha kötü sonuçlar doğuracağı ve şayet Yunanlılar Anadolu içlerine ilerlemeye devam ederlerse sorunların büyümesinden korktuklarını belirtmişlerdir²¹. Diğer yandan, Yunan ve İtalyan işgalleri, Müttefikler arasında da bir takım sorunlara yol açmıştır. İngiltere ve diğerleri, İtalyanların çok geçmeden Yunanlıların İzmir'e asker çıkarmalarını kabul etmek durumunda olduklarını, İtalyanların Anadolu'ya asker çıkarmaların ise yalnızca düzeni sağlamak üzere tasarlanmış ve Yunanlıların İzmir'de karaya çıkışlarında olduğu gibi Paris'teki Dörtlü Konsey tarafından (Birleşik Devletler, İngiltere, Fransa ve İtalya) yetkilendirildikleri belirtilmiştir²². Görüldüğü üzere İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali ve İtalyanların bu duruma kızarak Paris Barış Konferansı'nda karar almaksızın bir takım işgal hareketlerine girişmesi, Müttefikler arasındaki ilişkileri hayli bozmuştur. Bu durum Milli Mücadele yılları boyunca düzelmeksizin devam edecektir.

İşgal sonrası direniş hareketlerinin başlamasıyla birlikte, konunun siyasi boyutundan çok, askeri gelişmelerin ön plana çıktığı görülmüştür. Türklerin işgal karşısındaki direnişlerine dair haberler, işgalden birkaç gün sonra görülmeye başlamış, Yunanlıların Türklere zorla mandaterliği kabul ettirme (işgal ve ilhak kastediliyor) çabalarının Türkler tarafından silahla karşı koymak suretiyle tepki yarattığı ve bu tepkilerin genelde Türklerin çoğunlukta yaşadıkları bölgelerde meydana geldiği belirtilmiştir.²³

Şehirde meydana gelen mukavemet ile ilgili bilgilerin genelde Yunan veya Müttefik kuvvetler temsilcilerinden alınması, olayların Yunanlılar lehine gelişme gösterdiği veya Türklerin mağdur olmalarına karşın saldırgan taraf olarak yansıtılmaları türünden sonuçlara yol açmıştır. Bilgi akışının tek taraflı olmasındaki nedenler; Amerikan basınının Yunanlıları müttefikleri olarak görme eğilimi, Türk kuvvetlerinin düzensiz ve merkezi örgütlenmeden yoksun olmaları nedeniyle kendileri ile ilgili bilgileri aktaracak bir merkezlerinin olmayışı ve bu durumun tam tersi olarak Yunan işgal kuvvetlerinin gerek merkezi işgal yönetimine sahip olmaları gerekse de İngilizler ve diğer Müttefik kuvvetlerle işbirliği ve iletişim halinde hareket ederek bölgedeki gelişmeleri aktaracak imkânlarla sahip olmaları şeklinde yorumlanabilir. Nitekim Amerikan basınının geneline bakıldığında, Türk kuvvetlerinin Yunan birlikleri karşısındaki başarıları veya yıpratıcı faaliyetlerine yer verilmeyişi, bu durumun kanıtı olarak görülebilir. Aksi yöndeki gelişmeler ise okuyucuya duyurulmuştur. Örneğin, Selanik mahreçli ve 21 Mayıs tarihli bir habere yer veren Los Angeles Times gazetesi, Yunan genel karargâhlarından yayımlanan

20 "İtalyan Birlikleri Söke'de Yeniden Gemilere Biniyorlar", New York Times, 28 Mayıs 1919.

21 "İtalyanlar, Anadolu'da Yer Alan Söke'yi İşgal Ediyorlar, Türk Hükümeti, İzmir'deki Yunan Gücüne Karşı İtiraz Gönderiyor", Washington Post, 27 Mayıs 1919.

22 "İzmir'de Karaya Çıkmanın Amacı Gösteriliyor", Christian Science Monitör, 19 Mayıs 1919.

23 "Yunanlılar Türklere Savaşırken İzmir'de 400 Kişi Öldü", New York Tribune, 19 Mayıs 1919 ve "Yunanlılar ile Türklere İzmir'de Savaş", Chicago Daily Tribune, 19 Mayıs 1919.

bir tebliği okuyucularına duyurmak suretiyle, Jön Türk temsilcilerinin (Kuva-yı Milliye güçleri kastediliyor) kışkırtması üzerine İzmir'deki Yunan birliklerine karşı koyma teşebbüsünde bulunan bir Türk müfrezesinin yenilgiye uğratıldığı ve esir alındığını kaydetmiştir. Esir alınan müfreze Ege Denizi'ndeki İngiliz donanma yetkililerine teslim edilmiştir²⁴. Birkaç gün sonra yayınlanan bir haberde ise, İzmir'in çeşitli mahallelerinde meydana gelen ve Türklerle Rumlar arasında gerçekleşen çatışmalarda üç yüz Türk, yüz kadar da Rum'un yaralandığı haberi verilmiştir²⁵. İlginç olan nokta, İzmir ile ilgili bilgi edinebilecekleri Osmanlı kaynakları olmasına karşın, bu noktada herhangi bir çaba göstermemiş olacaklar ki, örneğin 26 Mayıs tarihinde İstanbul'da, İzmir'in işgali üzerine Saltanat Şurası'nın toplanması ve alınan kararlar ile ilgili değerlendirmelere rastlanmamaktadır.

26 ve 27 Mayıs günlerinde peşi sıra Manisa ve Aydın Yunanlılar tarafından işgal edilmiştir. Manisa'nın işgali esnasında Yunan kuvvetlerinin herhangi bir direnişle karşılaşmadıkları ve Türklerin, Yunan ilerleyişi karşısında pasifçe geri çekildikleri belirtilmiştir²⁶. Ayvalık'ta ise çok zayıf bir direnişle karşılandıkları belirtilmiştir²⁷. Hâlbuki bu direniş Ali Çetinkaya tarafından örgütlenmiş ve Batı Cephesi'nin kuruluşunda önemli bir yer teşkil etmiştir²⁸. Bu tip haberlerden anlaşıldığına göre Yunanlılar, işgalin büyük çaplı herhangi bir soruna yol açmadığı ve muntazam bir şekilde devam ettiği algısı yaratmak istiyorlardı. Nitekim Haziran başlarında yayınlanan bir haberde, Yunan karargâhları, karışıklık hikâyelerinin abartıldığını belirtmekteydiler. 6 Mayıs'tan beri İzmir'de karışıklık olmadığını, Yunan işgalinin yalnızca Rumlar değil, Müslümanlar tarafından da hoş karşılandığını duyurmaktaydılar. Üstelik bu duyuruda İzmir'deki kargaşa ve yağma haberlerine yönelik haberlerin de abartılı olduğu belirtilmekteydi. Yunan raporlarına göre işgalin üzerinden geçen yaklaşık yirmi günlük süre zarfında, İzmir'in işgali üzerine çıkan olaylarda iki Yunan askerinin öldüğü ve sekizinin yaralandığı belirtilirken, siviller arasındaki kayıpların yüz elliye bulduğu belirtilmekteydi²⁹. Hâlbuki sonradan ortaya çıkacak raporlara göre, İzmir'in işgali sırasında Yunanlıların gerçekleştirdikleri öldürmeler sonucunda yaklaşık iki bin Türk hayatını kaybetmiştir³⁰.

Bu yöndeki tek taraflı haberler 1919 yılı Temmuz ayı boyunca da devam etmiştir. Selanik merkezli bir haber, 13 Temmuz tarihinde New York şehrinin iki saygın gazetesi olan The New York Times ve New York Tribüne'de yer bulmuş ve burada Yunan karargâhı tarafından yayımlanan bir açıklamaya yer verilmiştir. Bu açıklamaya göre İzmir'in güneyine (Aydın bölgesi) operasyon düzenleyen Yunan ordusu, Türk kuvvetlerini geri püskürterek kaçarken silahlarını bırakmaya zorlamıştır. Duyuruda Türklerin arkalarında seksen dört Rum kadın ve çocuğa ait parçalanmış ceset bıraktıkları bildirilmiştir³¹.

24 Los Angeles Times, 22 Mayıs 1919.

25 "İzmir'e Girilmesine Direniş", Christian Science Monitor, 26 Mayıs 1919. Ayrıca Evangelia Achladi, o esnada şiddetli bir dolu yağmuru başlamasaydı, ölü sayısının daha da artacağını belirtmiştir. Evangelia Achladi, "Savaşın Yunan İdaresine: Kozmopolit Smyrna'nın Sonu", İzmir 1830-1930, Unutulmuş Bir Kent Mi?, Der: Marie-Carmen Smyrnelis, 2. Baskı, İletişim yay., İstanbul, 2009, 221.

26 "Türkler Yunanlıların İlerlemesi Karşısında Pasifçe Çekiliyor", New York Tribune, 30 Mayıs 1919.

27 "Yunanlılar Avialı'ye Ayak Bastılar, İzmir'in kuzeyindeki Türkler Çok Az Direniş Gösterdi", New York Times, 31 Mayıs 1919.

28 Rahmi Apak, İstiklal Savaşı'nda Garp Cephesi Nasıl Kuruldu, Türk Tarih Kurumu yay., Ankara, 1990, s. 64-66.

29 "İzmir'in Sakin Olduğu Bildirildi", The New York Times, 4 Haziran 1919.

30 Şerafettin Turan, Türk Devrim Tarihi, İmparatorluğun Çöküşünden Ulusal Direnişe, 1. Kitap, 3. Baskı, Bilgi yay., Ankara, 2008, s. 130.

31 "Yunan Ordusu Türk Kuvvetlerini Geri Püskürttü", New York Tribune, 13 Temmuz 1919 ve "Yunanlılar Türkleri Kovalıyor", The New York Times, 13 Temmuz 1919.

Ancak hükümetin, Aydın'da gerçekleşen olaylara yönelik iddiaları reddettiği görülmektedir. Ayrıca tamamen direniş karşıtı olarak nitelenen Alemdar gazetesinin (gerçekte de öyleydi) bir bildiri yayınlayarak gayri nizami kuvvetlerin herhangi bir birimindeki subay ve askerlerin, bu tip hadiselerle katılımını şiddetle kınadığına dikkat çekilmiştir. Bu bildiride, katliamlardan oluşan bir savaş sırasında servet edinen genç askeri vurguncuların (Kuvay-ı Milliye önderleri kastediliyor) savaş yorgunu Anadolu köylülerini örgütlü ordulara karşı umutsuz bir mücadeleyi üstlenmeleri için zorlamaya teşebbüs ettikleri yazılmaktadır. Üstelik Kuvay-ı Milliye liderlerine yönelik bir suçlama da yöneltilmekte ve burada eğer bu vurguncular (Kuvay-ı Milliye liderleri kastediliyor), birliklerinin başında öleceklerini söylerlerse, son savaş sırasında (Birinci Dünya Savaşı), bunu yapmaktan son derece başarılı şekilde kaçındıkları belirtilmelidir denmiştir³². Görüldüğü gibi Alemdar gazetesi, işgale karşı direnen Türk güçlerini, servet peşinde koşan ve Anadolu halkını direnmeye zorlayan birlikler olarak tanımlamış ve onları Birinci Dünya Savaşı'ndan kaçmakla suçlamıştır. Bilindiği gibi bu gazete, Milli Mücadele boyunca bu tip olumsuz faaliyetlerini sürdürecektir.

D-İzmir'in İşgali Sırasında Meydana Gelen Yunan Mezalimi ve Amerikan Basınına Yansımaları

İzmir'in işgali ve hemen peşi sıra gelişen olaylara yönelik olarak Amerikan basınında yer bulan haberler içerisinde belki de en önemlisi 10 Ağustos 1919 tarihli Washington Post gazetesinde yayınlanmıştır. Bu tarihe dek genelde Yunan veya İngiliz askeri ve siyasi kaynaklarından aldıkları haberleri okuyucusuna duyuran Amerikan basını, o günkü haberinde 14 Temmuz tarihinde Associated Press haber ajansı tarafından Londra'da duyurulan bir haberi aktarmıştır. Bu haberde, ajansın Doğu dünyası uzmanı Marmaduke Pickthall, kendisine gelen bir mektubu yayınlamış ve mektupta belirtildiğine göre birkaç ay önce İzmir'e ayak basan Yunan işgal ordusu Türkleri öldürmüş ve yağmalamıştır. Mektubun yazarı, Pickthall tarafından "güvenilir bir muhabir" olarak tanımlanmış ancak kimliği açıklanmamıştır.

Yazar, Yunan ordusu İzmir'e ayak bastığında Türk yetkililerin birliklerine kışkalarında kalmaları emrini verdiğini ve onların da kışkalarında kaldıklarını ancak Yunanlıların Türk subaylarını topladığı ve "Çok yaşa Venizelos" diye bağırmanın hepsinin bulunduğu yerlere zorla girildiğini belirtmiştir. Yazara göre çok sayıda kişi bu şekilde öldürülmüştür. İsmi açıklanmaya yazar ayrıca şu açıklamalarda bulunmuştur; "İzmir valisi iskele boyunca sürüklendi ve Yunan bandıralı bir gemiye bindirildi. Eşi yaralıydı ve evi yağmalandı. Türk generallerden birinin yüzü süngüldü ve bir Yunan büyükbaş hayvan gemisinin hayvanlarla dolu ambarına atıldı. Türk kolordusunun uzman doktoru öldürüldü ve cesedi darp edildi. Yüzük takan Türk erkek ve kadınların parmakları toptan kesildi. Evler yağmalandı ve kadınların zinetleri çalındı"³³.

Görüldüğü üzere, bu güne dek Türk gazetelerinde ve Türklerin yazdıkları anılarda benzeri haber ve ifadeler yer almış olmakla birlikte, bu tip haberlerin Batı kaynakları tarafından ifşa edilmesi hayli önemli bir tarihi gerçeklik olarak

32 "Türkler Savaş Yorgunu, Vurgunculara Karşı Uyarı", Washington Post, 20 Temmuz 1919.

33 "Yunanlılar Türkleri Vuruyor, İzmir'deki Ordu, Cinayet ve Yağmalamakla Suçlanıyor", Washington Post, 10 Ağustos 1919.

görülmektedir. Şu halde Yunanlıların İzmir’i işgalleri sırasında Türklere yönelik katliam boyutunda hareketlerde buldukları, Amerikan basını ve kaynakları tarafından da doğrulanmaktadır.

Mektubun devamında, gelişmelere dair yorumlarda bulunan muhabir, işgalin hukuki ve düzen çerçevesinde yürütmesi gerektiğini belirterek, Yunanistan’ın Türkiye ile savaş içerisinde bile olmadığına dikkati çekmiştir. Yunanlılar saldırıya dek Türklere hiçbir surette savaşım göstermemişlerdir. Sivil Rumlar, cinayet ve yağmalama işinde istilacı Yunan askerlere katılmışlardır. Müttefik donanması ise ancak kendi varlığıyla gerçekleşebilecek olan bu davranışlara göz yummuştur³⁴. Tüm bu gelişmeler karşısında katliam haberleri, avam kamarasının bir üyesi tarafından İngiliz hükümetine sorulduğunda hükümetin cevabı, çok sayıda subay ve sivilin bu şekilde hayatlarını kayb ettikleri yönünde olmuş ve Yunan hükümetinin bu olaydan üzüntü duyduğunu bildirmekle yetinmiştir.

Görüldüğü üzere mektup, Türk milli mücadelesinin haklılığını ortaya koyan nitelikte ifadelerle doluydu ve o ana dek Amerikan basınında yer bulan haberlerin aksine, gelişmelerin ve katliamların sorumlusu olarak Yunanlıları işaret etmekteydi.

İzmir’den yükselen ve Türklerin haklılığını gösteren feryatlar yalnız bu kadarla sınırlı da değildi. 19 Ağustos tarihinde The New York Times’da yayınlanan bir haberde, bir gün önce Boston şehrinden kendilerine ulaşan bir mektuptan bahsedilmektedir. Anadolu’ya tayin olunan ve ismi açıklanmayan bir eğitmenin (muhtemelen İzmir’deki Amerikan okulunda görevli) mektubunun içeriğini sütunlarına taşıyan gazete, burada açık bir biçimde Türklerin Yunanlılar ve yerli Rumlar tarafından katledildiklerinden bahsetmektedir. Mektupta; “Bazı Yunan askerleri öldü, ama Türklerin kıyımı çok daha ciddiydi.” yazmaktadır. Öldürülen Türklerin sayısı ile ilgili bir tahminde bulunmanın güç olduğunu ancak hatırı sayılır miktarda Amerikalı erin, işlenen cinayetleri ve ellerini havaya kaldırmış erlerin bile cesetlerinin denize atıldığını gördüklerini iddia etmiştir. Gazeteye yansıyan mektubun, o dönemin canlı bir tanığının kaleminden yazılmış olması nedeniyle, aynen aktarılması uygun düşecektir;

“Bunun askeri bir işgal olması, siyasi ve dini ilişkilerin işe karışmaması gerekmesine rağmen, bu önemli vilayetin Valisi dâhil olmak üzere yüksek hükümet yetkilileri rıhtımda elleri havada silahlı muhafızlar yönetiminde yürümeye zorlandı. Yağmalamaya devam edildi.

Gece boyu etrafımızda ateş açıldı ve iki nöbetçi askere ateş edildi. Sabah Prophetelia’ya³⁵ komşu köyde tüm sivillere, erkek çocuklara bile, tüfekler ve süngüler verildiğini ve açılan ateşin genel olduğunu anladık. Ganimet gündüz gözüyle yağmalanan Türk evlerinden getirildi ve ... bir Türk’ün külhanbeyi çetesi tarafından evinden alındığı ve öldürüldüğü haberi geldi. Cesedi görmeye gittim. Birkaç kişi yakınlarındaydı, aralarında bir Yunan asker de vardı. Öğle yemeğinin hemen ardından güneyimizde bir meydan muharebesi meydana geldi³⁶.”

34 “Yunanlılar Türkleri Vuruyor, İzmir’deki Ordu, Cinayet ve Yağma ile Suçlanıyor”, Washington Post, 10 Ağustos 1919.

35 Buca yolu üzerindeki Yeşildere’de bulunan ve ‘İlyas Peygamber Kilisesi’ anlamına gelen bir Rum kilisesi. Bilgi için bkz. Doğay Korkmaz, Master Thesis, Investigation of Conservation Problems of the Prophet Elias (Elijah) Church in Izmir, İzmir Institute of Technology, 2011.

36 “İzmir’de Kıyım, Amerikalı, Yunanlılar Şehir İşgal Ettiğinde Yaşanan Şiddeti Anlattı”, The New York Times, 19

Mektup, çok net ifadelerle Yunanlıların gerçekleştirdiği katliam ve yağma haberlerinden bahsetmektedir. Ayrıca mektuptan anlaşıldığına göre o ana dek kuruluş aşamasında olan ve hala tamamlanamayan Amerikan Yardım Komisyonu hastanesinin acil çalışmalar için derhal açıldığı ve yaralıların tedavisine başladığı görülmektedir. Örneğin, mektubun yazıldığı sabah saatlerinde kırk kadar kimliği belirsiz Türk'ün tedavi için hastaneye getirildikleri belirtilmiştir. Yazar, birkaç gün boyunca İzmir ve çevresindeki köylerde yağmalamanın devam ettiğini ancak Türk güçlerinin her defasında talanı durdurduklarını ve yakıp yıkılan bazı malların tamiri için çaba sarf ettiklerini belirtmiştir³⁷.

Bu tür haberlerin çok sayıda olması nedeniyle İzmir'in işgalinin yarattığı problemlerin uluslararası bir sorun olarak ortaya çıktığı ve Müttefiklerin bir komisyon oluşturdukları, Birleşik Devletler adına da deniz kuvvetleri komutanı Tuğamiral Mark L. Bristol'un komisyonun Amerikan üyesi olarak atandığı görülmüştür³⁸. Ancak bilindiği üzere bu tür çalışmalar işgal döneminin bütünü üzerinde herhangi bir sonuç yaratmayacak, ilerleyen süreçte hem Yunan işgali daha geniş bir alana yayılacak, hem de bilhassa İngiltere, çıkarları gereği Yunan haksızlıklarına sessiz kalma yöntemini tercih edecektir.

E-Sonuç

İzmir'in işgaline yönelik haberlerin Amerikan basını üzerinden incelenmesi, bu yöndeki bilgilerin somut olarak Batılı bir kaynaktan aktarılması bakımından önem taşımaktadır. Amerika Birleşik Devletleri, bu tarihlerden itibaren, bilhassa Wilson Prensiplerinin de etkisiyle, özgür dünyanın öncüsü rolüne soyunmuş bir devlettir. Bu nedenle kendi kurumlarının bağımsızlığı ilkesi, birçok devlete nazaran ön plandadır. Amerikan basınının özgür bir ortamda olayları okuyucuya duyurma tarzı, belki İngiltere gibi demokratik geleneği güçlü ülkelerde de görülebilecek bir durumdur. Ancak Birleşik Devletler, savaşın sonucunda toprak kazanımı derdine düşmediği için, basın da bu yöndeki bilgileri okuyucusuna duyururken, ulusal çıkarları gözetmediği düşünülebilir. Nitekim Yunanlıların yaptıkları katliamların, Amerikalıların da bulunduğu Müttefik ordularının gözü önünde gerçekleştiğine dair birçok haber, gazetelerin sütunlarına taşınmıştır.

İzmir'in işgali öncesi ve hemen sonrasında Amerikan basınında yer bulan gelişmelere bakıldığında, daha ziyade Yunanistan'ın çıkarlarına yönelik tezlere yakın haberlerin yoğun olduğu görülmektedir. Bunda, Batı dünyasının önemli bir kısmında görülen Yunan sempatisi ve Türklerin öteki olarak görülmesi durumunun etkisinden bahsedilebilir. Ancak bu durumun esas nedeni, uzunca bir süre Amerikan basınının haber alma kaynaklarının Müttefikleri veya doğrudan Yunan kaynakları olmasıdır. Bu noktada Türk direniş güçlerinin en büyük zaafının, kendi lehlerine olacak uluslararası bir kamuoyu oluşturamamak olduğu söylenebilir. Nitekim Milli Mücadele Dönemi boyunca kurulan birçok bölgesel cemiyetin, kendilerine ait gazete çıkarmaya başlamaları, bu eksikliğin telafisine yönelik bir çaba olarak değerlendirilebilir.

Ağustos 1919.

37 "İzmir'de Kıyım, Amerikalı, Yunanlılar Şehri İşgal Ettiğinde Yaşanan Şiddeti Anlattı", The New York Times, 19 Ağustos 1919.

38 "İzmir Meselesine Soruşturma", Christian Science Monitor, 16 Ağustos 1919.

Bununla birlikte işgalden birkaç ay sonra ortaya çıkan tanıklar ve onların ifadeleri, olaylar sırasında mağdur olan kesimin Türkler olduğunu açık bir biçimde ortaya koymuştur. Bu yöndeki haberler ise açık bir şekilde okuyucuyla paylaşmış ve Yunan işgalinin Türk toplumunda yarattığı mağduriyet dünya kamuoyuna duyurulmuştur. Bu tür yayınların makalemiz içerisinde incelenmesi ve okuyucuya duyurulması, bu güne dek genelde Türk kaynakları esas alınarak gerçekleşen ve Türklerin mağdur oldukları yönünde ortaya çıkan tespitleri, uluslararası yeni kaynaklarla destekleyerek güçlendirecek mahiyettedir.

F-Kaynakça

1. Amerikan Basınında Yer Bulan Haberler

“Amerika’nın Türkiye Payı”, Washington Post, 18 Mayıs 1919.

“Başlıksız”, Los Angeles Times, 22 Mayıs 1919.

“Donanma, İzmir’i Ele Geçirdi, Müttefiklere Ait Savaş Gemileri, Birliklerini Türk Limanına İndirdi”, Washington Post, 17 Mayıs 1919.

“İkiye Ayrılacak”, Washington Post, 18 Mayıs 1919.

“İtalyan Birlikleri Söke’de Yeniden Gemilere Biniyorlar”, New York Times, 28 Mayıs 1919.

“İtalyanlar, Anadolu’da Yer Alan Söke’yi İşgal Ediyorlar, Türk Hükümeti, İzmir’deki Yunan Gücüne Karşı İtiraz Gönderiyor”, Washington Post, 27 Mayıs 1919.

“İzmir Bölgesindeki Yunanlılar Saldırıya Uğradı”, Christian Science Monitor, 22 Mart 1919.

“İzmir Meselesine Soruşturma”, Christian Science Monitor, 16 Ağustos 1919.

“İzmir’de Karaya Çıkmanın Amacı Gösteriliyor”, Christian Science Monitör, 19 Mayıs 1919.

“İzmir’de Kıyım, Amerikalı, Yunanlılar Şehri İşgal Ettiğinde Yaşanan Şiddeti Anlattı”, The New York Times, 19 Ağustos 1919.

“İzmir’de Kıyım, Amerikalı, Yunanlılar Şehri İşgal Ettiğinde Yaşanan Şiddeti Anlattı”, The New York Times, 19 Ağustos 1919.

“İzmir’deki Yunan Kuvvetleri Karaya Çıktı”, Christian Science Monitor, 17 Mayıs 1919.

“İzmir’e Girilmesine Direniş”, Christian Science Monitor, 26 Mayıs 1919.

“İzmir’in Sakin Olduğu Bildirildi”, The New York Times, 4 Haziran 1919.

“Müttefik Deniz ve Kara Kuvvetleri İzmir’de Toplandı”, Chicago Daily Tribune, 17 Mayıs 1919.

“Müttefik Deniz ve Kara Kuvvetleri İzmir’de Toplandı”, Chicago Daily Tribune, 17 Mayıs 1919.

“Türk İmparatorluğunun Sonu, Müttefik İşgali Çeşitli Mandaterlikler İçin Hazırlanıyor”, Washington Post, 18 Mayıs 1919.

“Türkiye Büyük Problem, Birleşik Devletler Mandayı Kabul Etmediği Takdirde Avrupalılar Yeni Savaştan Korkuyor”, Washington Post, 22 Mayıs 1919.

“Türkler Savaş Yorgunu, Vurgunculara Karşı Uyarı”, Washington Post, 20 Temmuz 1919.

“Türkler ile Yunanlılar Savaşıyor” Chicago Daily Tribune, 25 Haziran 1919.

- “Türkler Yunanlıların Başlarını Kesti”, Washington Post, 21 Mart 1919
- “Türkler Yunanlıların İlerlemesi Karşısında Pasifçe Çekiliyor”, New York Tribune, 30 Mayıs 1919.
- “Yunan Kuvvetleri İzmir’i İşgal Ediyor”, Christian Science Monitor, 16 Mayıs 1919.
- “Yunan Ordusu Türk Kuvvetlerini Geri Püskürttü”, New York Tribune, 13 Temmuz 1919.
- “Yunan Talepleri İkiye Böldü, Amerikalılar İzmir’i Atina Hükümetine Vermekte İsteksiz”, The New York Times, 14 Mart 1919.
- “Yunanistan Anadolu’nun Bir Kısmını Kontrolü Altına Alacak”, The New York Times, 3 Mart 1919.
- “Yunanlılar Avialı’ye Ayak Bastılar, İzmir’in kuzeyindeki Türkler Çok Az Direniş Gösterdi”, New York Times, 31 Mayıs 1919.
- “Yunanlılar ile Türkler İzmir’de Savaştı”, Chicago Daily Tribune, 19 Mayıs 1919.
- “Yunanlılar Türkleri Kovalıyor”, The New York Times, 13 Temmuz 1919.
- “Yunanlılar Türkleri Vuruyor, İzmir’deki Ordu, Cinayet ve Yağma ile Suçlanıyor”, Washington Post, 10 Ağustos 1919.
- “Yunanlılar Türkleri Vuruyor, İzmir’deki Ordu, Cinayet ve Yağmalamakla Suçlanıyor”, Washington Post, 10 Ağustos 1919.
- “Yunanlılar Türklerle Savaşırken İzmir’de 400 Kişi Öldü”, New York Tribune, 19 Mayıs 1919

2. Kitaplar veya Kitap Bölümleri

- Achladi Evangelia; “Savaştan Yunan İdaresine: Kozmopolit Smyrna’nın Sonu”, İzmir 1830-1930, Unutulmuş Bir Kent Mi?, Der: Marie-Carmen Smyrnelis, 2. Baskı, İletişim yay., İstanbul, 2009, s. 211-228.
- Aksoy, Yaşar; Bir Kent, Bir İnsan, İzmir’in Son Yüzyılı, S. Ferit Eczacıbaşı’nın Yaşamı ve Anıları, Dr. Nejat F. Eczacıbaşı Vakfı Yayınları, İstanbul, 1986.
- Akşin, Sina; İstanbul Hükümetleri ve Milli Mücadele-I, Mutlakiyete Dönüş 1918-1919, 3. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2010.
- Apak, Rahmi; İstiklal Savaşında Garp Cephesi Nasıl Kuruldu, Türk Tarih Kurumu yay., Ankara, 1990.
- Berber, Engin, Bir İzmir Kâbusu, Mütareke ve İşgal Dönemi Üzerine Yazılar, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, İzmir, 2002.
- Beyru, Rauf; 19. Yüzyılda İzmir Kenti, Literatür Yayıncılık, İstanbul, 2011.
- Duru, Orhan, Amerikan Gizli Belgeleriyle Türkiye’nin Kurtuluş Yılları, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2001.
- George, Alexander L., George, Juliette L.; Woodrow Wilson and Colonel House, Dover Publication, New York, 1964.
- Doğay Korkmaz, Master Thesis, Investigation of Conservation Problems of the Prophet Elias (Elijah) Church in Izmir, Izmir Institute of Technology, 2011.
- Moralı, Nail; Mütarekede İzmir, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, İzmir, 2002.
- Turan, Şerafettin; Türk Devrim Tarihi, İmparatorluğun Çöküşünden Ulusal Direniş, 1. Kitap, 3. Baskı, Bilgi yay., Ankara, 2008.

3. İnternet Kaynakları

http://omogeneia-turkey.com/cg/35/_/kilise/profitilia.html, Erişim Tarihi: 18.12.2016, 20:13.

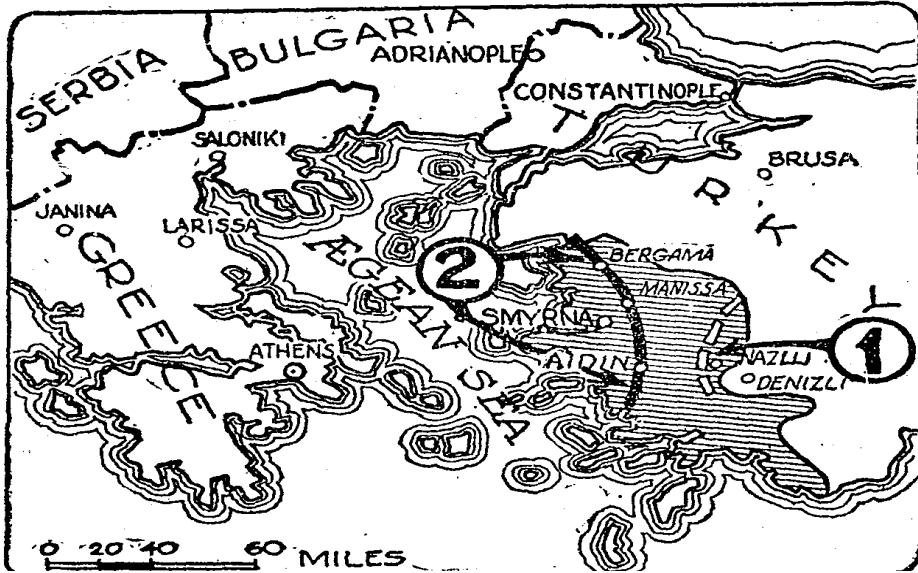
G-Ekler:

1. 25 Haziran 1919 tarihli Chicago Daily Tribune gazetesinde yer alan ve "Türkler ile Yunanlılar Savaşıyor" başlıklı harita. Harita, Yunanistan'a verilen Türk topraklarını göstermekte.

Haritanın altında, "Yakın doğudaki koşullar hala huzurlu olmaktan çok uzak. Türkler Yunanlıların, Müttefik Devletlerin Yunanlılara verdiği Aydın ve İzmir civarındaki bölgeye sahip olmalarına izin vermemeye kararlı", şeklinde bir yazı var.

Ayrıca 1. numaralı açıklamada; "Büyük Türk birlikleri Denizli'den ilerlemekte. Nazilli'yi aldılar ve Aydın'ı tehdit ediyorlar".

2. numaralı açıklamada ise; "Yunanlılar, Bergama'nın kuzeyinden Manisa ve Aydın ile denizin güneyine doğru geçen bir savaş hattı kurdu". ifadelerine yer verilmiş.

Conditions in the near east are still far from peaceful. The Turks are determined not to allow the Greeks to have any of the Asia Minor territory around Aidin and Smyrna which the allied nations awarded them.

1—Large bodies of Turkish troops are advancing from Denizli. They

have taken Nassill and are threatening Aidin.

2—The Greeks have established a battle line running from north of Bergama through Manisa and Aidin and southward to the sea.

The shaded portion on the above map indicates the extent of Turkish territory given to Greece.

2. İzmir Buca yolu üzerindeki Yeşildere'de bulunan Prophet Elias (Elijah) kilisesinin bugünkü görünümü.

http://omogeneia-turkey.com/cg/35/_/kilise/profitilia.html'den iktibas edilmiştir.

